

mus argumentis seorsim sumptum sit invictum, et plenam animi convictionem obtineat, quanto majorem omnia simul juncta pariunt certitudinem! Sese enim corroborant, mutuam vim sibi præstant, intellectum magis ac magis illuminant et firmiorem mentis adhæsiorem suadent: unde, quicumque bona fide hæc omnia fidei nostræ fundamenta attente considerat et sedulo pensat, clarissima luce undique coruscante velut perfunditur, et statim in hæc Psalmistæ verba ex intimis præcordiis erumpit: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*, Ps. xcii, 5.

APPENDIX HISTORICA

DE SAMARITANIS.

Propter idololatriam aliaque Salomonis delicta, permisit Deus ut, regnante filio ejus Roboam, decem tribus a Juda separarentur, et aliud sub Jeroboam efformarent regnum, III Reg. xi: hinc prima regni Israel origo, anno ante Christum 972. Timens Jeroboam ne forte ipsius subditi ad Judæos redire vellent, statuit quod deinceps Jerusalem non ascenderent ut ibi coram arca immolarent, juxta præceptum Domini, Exod. xxii, 47; Deut. xvi, 16; templa erexit in Dan et Bethel, ibique immolandum esse jussit: unde magnum cœpit existere schisma inter utrumque populum.

Amri, quintus post Jeroboam rex Israel, duobus talentis argenti optimum et aspectabilem emit montem¹ a quodam *Somer*, III Reg. xvi, 24; magnam super illum ædificavit civitatem quam nomine primi hujus loci possessoris vocavit *Samariam*, eamque caput regni sui fecit². Ideo totum regnum istud antonomastice vocatum est Samaria, et ipsius incolæ dicti sunt Samaritani. Hi autem Pentateuchum relinverunt religioseque servaverunt: at cunctos alios libros apud Judæos receptos et universas traditiones ab ipsis probatas constanter rejecerunt.

Anno mundi 3283, ante Christum 721, Salmanasar, rex Assyriæ, invasit regnum Israel, Samariam per tres annos obsedit, eam cepit, et Israelitas in captivitatem conversos Ninivem transtulit. Assarhadon, Sennacherib successor, versus annum mundi 3294 regnare incœpit; paulo post Samariam iterum depopulavit et reliquos ejus habita-

¹ Leucis quindécim circiter a Jerusalem distantem.
Anno ante Christum 924.

tores in Assyriam deportavit; alios vero eduxit populos de Babylone, Cutha aliisque regionibus, et collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis Israel, IV Reg. xvii, 24, ut terram hanc desertam occuparent et excolerent.

Cum autem ibi habitare cepissent, non timebant Dominum, et immisit in eos Dominus leones qui interficiebant eos, ibid. 25. Nuntiatum est regi Assyriorum has gentes a leonibus interfici, eo quod legitima Dei terræ ignorarent; tunc ad eos misit rex unum de sacerdotibus captivis qui doceret eos legitima Dei terræ, id est, legem Moysis. Nihilominus extranei illi populi speciales suos habebant deos, sicque, profanos ritus cultui veri Dei commiscentes, quoddam religionis monstrum sibi constituerunt.

Quando Judæi, permittente Cyro, templum Jerusalem instaurare cœperunt, anno ante Christ. 535, eos perturbare et impedire conati sunt Samaritani, I Esdr. iv, 23; fortius adhuc obstiterunt illis, ubi viderunt eos mœnia civitatis sub Nehemia extruere tentantes, anno 434; illos tamen ab incepto opere cohibere non potuerunt.

Esdras autem de captivitate redux sacras sedulo collegit atque ordinavit Scripturas, easque novis scripsit characteribus, Chaldæis videlicet; in longa enim captivitate mos invaluerat apud Judæos vulgaribus utendi litteris, et veteres penitus obliti fuerant. Samaritani vero, invidia erga eos accensi, hanc innovationem ipsumque novatorem semper detestati sunt, et etiam nunc detestantur, veteresque characteres, licet informes et valde injucundos, jugiter retinuerunt integros.

Vehementi zelo pro lege Dei inflammatus Nehemias, plurimos corrigerere studuit abusus inter populum grassantes: voluit in primis ut omnes qui alienigenas duxerant uxores, absque misericordia statim eas dimitterent¹. Quidam sacerdos nomine Manasses, II Esdr. xiii, 28, filiam Sannaballat, viri potentis inter Samaritanos, uxorem habebat: eam dimittere nolens, Judæos per veram apostasiam deseruit, et ad socerum suum aufugit.

Sannaballat, pro rege Persarum Samariæ gubernator, licentiam obtinuit ingens ædificandi templum super montem *Garizim* prope Samariam, ibique generum suum summum constituit sacerdotem; ex tunc² cœperunt fieri quotidie in novo hoc templo sacrificia et caremoniæ quæ juxta legem Moysis fieri consueverant in Jerusalem: irreligiosi, impii et omnes perditii homines qui censuram aliasve pœnas incurrerant apud Judæos, confugiebant ad Samaritanos, et, more ab eis recepto, Deo in monte Garizim serviebant: sic, altare contra altare erecto, exerevit divisio inter utrumque populum, obfirmatum est schisma, et multum invaluit odium jam existens.

Paulatim tamen ab idololatriæ ritibus recesserunt Samaritani, nec

¹ Anno ante Christum 466.

² Prideaux, t. 2, p. 288.

ad eos unquam postea redierunt. Veram Deum, secundum caeremonias per Moysen præsriptas, colebant, excepto quod Jerosolymam non ascenderent. At sacerdotes Judæi schismaticum hujusmodi cultum abominantes, tantam pronuntiaverunt excommunicationem contra Samaritanos, ut nulla similis unquam visa fuerit; ne volebant quidem ut communissima eis præstarentur humanitatis officia.

Samaritani ex sua parte maximo odio prosequentes Judæos, eos quantum poterant semper vexabant; hac de causa, in violenta Antiochi persecutione, impio regi adhæserunt et auxilium ei præbuerunt. Sed Joannes Hircanus, Simonis Machabæi filius, eos persecutione finita debellavit¹, vicit, Samariam cepit et templum Garizim funditus everlit: schisma tamen non exstinxit, nec impedire potuit quin in eodem loco sacrificaretur et religiosus celebraretur cultus.

Gabinus, consul Romanus et præses Syriæ, anno 58 ante Christum, Samariam reedificare cepit. Herodes Magnus omnino eam instauravit et vocavit Sebastam, in memoriam Augusti, a quo eam titulo proprietatis acceperat; Σεβαστή enim in idiomate Græco idem significat ac *Augusta* in Latino. Forte collocavit præsidium in Turri Stratonis quæ in honorem ejusdem Cæsaris Augusti appellata est Cæsarea.

Prope hanc urbem, ad pedes montis Garizim, erat puteus Jacob in quem Jesus colloquium habuit cum muliere Samaritana de civitate *Sichar*, quæ est vetus *Sichem*, Joan. iv. Ex illo autem mirabili colloquio et ex pluribus aliis locis Novi Testamenti, evidenter constat summum adhuc hoc tempore exstitisse odium inter Judæos et Samaritanos, Joan. iv, 9, et viii, 48.

In universa clade Judæorum sub Vespasiano, valde oppressa est tota gens Samaritana, multa perpessa est mala; per orbem, sicut Judæi, dispersa est, eandem subit conditionem, et nihilominus constanter ab illis fuit separata. Ejus reliquæ adhuc supersunt pluribus in pagis atque urbibus Orientis, præsertim in Cairo Ægypti, in Gaza et in Neapoli² vel Naplosa, ubi magnum suum habent sacrificatorem. Summa veneratione adhuc servant Pentateuchum primis characteribus exaratum de quo mentionem faciunt Origenes et Hieronymus. Hujus exemplar quidam viator ad nos detulit; eruditissimus P. *Morin*, de congregatione Oratorii, illud typis mandandum curavit ac in lucem edidit, anno 1631. Qui plura de Samaritanis noscere voluerit, consulat Josephum, de Antiq. Jud. *Prideaux*, *Histoire des Juifs*; *Basnage*, *idem*, etc.

¹ Anno ante Christum 130.

² Neapoli, antiqua Sichem ab Herode instaurata, est sic dicta, id est, civitas nova.

APPENDIX HISTORICA

DE MAHUMETISMO.

Nobis dicendum est 1° de Mahumete et successoribus ejus; 2° de ipsius doctrina.

DE MAHUMETE ET SUCCESSORIBUS EJUS.

Mahumetes, seu Mahomed vel Mohammedus, natus est Meccæ in Arabia Deserta, anno aæ nostræ 570, juxta communiorem opinionem, ex tribu *Coraisch*, nobilissima Ismaelitarum Abrahamæ posterorum. Parentibus orbatus adhuc puer, et bonis fortunæ destitutus, ab *Abdal-Mothalleb*, avo suo, susceptus est, et deinde a patre suo *Abou-Thaleb*, *Abdal-Mothalleb* filio, educatus fuit. Anno ætatis suæ vigesimo mercaturam cepit exercere et emporia publica frequentare. Redux Meccæ, et annis 25 proventus, munus institoris apud *Kadidjah*, ditissimi mercatoris viduam, obtinuit: tam perfecte res ejus curavit, tamque ei placuit, ut ab illa in matrimonium ductus et amplissimis facultatibus donatus fuerit.

Tantas opes tantamque fortunam, præter spem suam, adeptus, desiderium superius ascendendi et ad primum imperii fastigium perveniendi concepit; propterea de nova religione instituenda attente et serio cogitavit.

Hoc tempore multis superstitionibus imbuti erant Arabes, intestinis atque civilibus bellis quatiebatur Persia, divisionibus et imperitia debilitatum in ruinam tendebat imperium Græcum; totum Occidens ingentibus barbarorum turmis coopertum, densissimis ignorantia tenentibus jam incipiebat obvolvi.

Mahumetes autem, cum sæpe iter fecisset per Syriam, Palæstinam et Ægyptum, colloquia frequenter habuisset cum Judæis et variis Christianorum sectis, multa de religione Moysis et Christi didicerat, licet imperfecte. Aliunde naturalibus egregie præditus erat dotibus, ingenio callidus, memoria felix, eloquentia premens, præsentia animi pollens, fortitudine constans, statura præstans, sanitate robustus, arte fingendi ac decipiendi peritus: morum austeritatem diu simulavit; in speluncas montis *Hara*, prope urbem, unoquoque anno per mensem integrum secedere ibique meditationi vacare solebat, et ita singularem pietatis opinionem sibi conciliabat.

Annis 40 natus, in consuetam solitudinem per mensem *ramadan* ivit, et hac vice totam familiam suam secum duxit. Quodam die narravit uxori suæ Gabrielem Archangelum nocte præcedenti sibi apparuisse, apostolum Dei eum vocasse, et nomine Dei æterni jussisse ut

legeret ¹ et veritates sibi revelandas homines doceret. Primam hanc imposturam persuasit *Kadidjah*, consanguineo ejus *Varaca*, qui Vetus ac Novum Testamentum legerat et doctores Judæos et Christianos frequentaverat; *Aly* patrueli suo, qui gener ipsius fuit; *Aboubekr* viro magnæ auctoritatis in Mecca, cujus filiam postea duxit: *Otheman*, *Abdtrahman*, *Saad*, *Zabair* et *Talha*. Per decem primos annos sat parvos tamen obtinuit successus; imo, propriis concivibus eum deridentibus, et magistratibus civitatis eum persequentibus ac mortem illi parantibus, exiens nocte fugit et petiit *Yathreb*, alteram Arabiæ Deserti civitatem nonaginta leucis a Mecca distantem, quæ dicta est *Medinat-al-Naby*, civitas prophetæ, vel simpliciter *Medina*. Tam celebris evasit hæc Mahumetis fuga, ut ab omnibus populis Mahumetanis assumpta fuerit tanquam ære eorum initium quod diei veneris 16 juli anni 622 æræ nostræ respondet, et dicitur Hegira, *Hégire*, a voce Arabica *Hedjrah*, id est, fuga.

Hactenus sola persuasionis via usus fuerat Mahumetes; ex tunc vero pactum cum discipulis suis pro mutua defensione iniiit, omnem prohibuit disputationem cum extraneis circa doctrinam suam, declaravit eam ex mandato divino gladio defendendam et victoriis persuadendam esse. Statim reipsa cœpit arma gestare, infideles, id est religioni suæ adversantes, debellare, urbes expugnare, fidem longe lateque igne et ferro prædicare: solebat dicere singulos prophetas specialem suæ auctoritatis habuisse notam, Christum cum mansuetudine, seipsum vero cum fortitudine missum fuisse.

Plurimas celebres præsertim contra Judæos reportavit victorias, Meccam occupavit et civibus captis imperavit credere aut mori. Alias immensa sibi adjunxit provincias, ita ut ipsius imperium 400 leucis tam ad meridiem quam ad orientem Mediæ dilataretur. Puella autem Judæa, scientiam ejus tentare volens, veneno infecit armum ovis ipsi apponendum. Nefariam machinationem non suspicans falsus propheta, de armo bona fide comedit, et veneno lento confectus, obiit anno ætatis suæ 62, hegræ 10 et æræ nostræ 632. Sepultus est sub lecto in quo mortuus erat. Tumulus ejus nunc conspicitur in magno templo (*mosquée*) Mediæ cancellis ferreis circumvolutus. Falsum est illum ope adamantis lapidum in aere esse suspensum. Testamento suo statuerat ut *Aly*, gener suus, sibi immediate succederet: at duces exercitus *Aboubekr* socerum ejus elegerunt, et califum seu Prophetæ vicarium constituerunt. Ipsi cura et jussu prima vice Alcoranus, de quo infra dicemus, ope *Zaib-ben-Thabet*, scribæ, in lucem prodiiit.

Eo mortuo, *Omar I* electus est califus, et maximus omnium fuit populorum domitor: intra decem annos triginta sex millia urbium vel castellorum per duces suos cepit, quatuor millia templorum Christianorum vel paganorum evertit, et alia mille quadraginta religioni suæ ædificavit; ille est qui celeberrimam bibliothecam Alexandrinam

¹ Communis opinio est apud Musulmanos Mahumetem legere non scivisse.

comburi jussit, anno 642¹; occisus est anno 644, hegræ 22; successorem habuit *Otheman*, qui occisus est et ipse anno 656. Post eum *Aly* tandem obtinuit califatum, et sedem imperii a Medina transtulit *Gouffa* super Euphratem. Traditiones observationesque in Alcorano non scriptas abolevit; hinc magna facta est divisio inter Mahumetanos, aliis quippe veram doctrinam prophetæ per *Aboubekr* promulgatam sectantibus, aliis vero reformationi ab *Aly* factæ adhærentibus.

Hispania a Carthaginensibus, Romanis, Gothis et Vandalis successive occupata, a Mahumetanis Arabibus, dictis *Mauris* propter nigritudinem, vel quia per Mauritaniam Africæ provinciam venerant, fuit invasa anno 711, et ab eis penitus liberari non potuit ante finem decimi quinti sæculi.

Decem et novem sibi successerunt califi ex *Omar* descendentes, qui idcirco vocati sunt *Ommiadi*. Versus annum 752 alia cœpit existere dynastia califorum ex *Abbas*, Mahumetis patruo, ortorum, qui propterea dicti sunt *Abbassidi*, *Abou-Giafar-Almanzor*, secundus hujus dynastiæ califus, caput sui imperii fecit Bagdad ad Tigrim ædificatam, ibique ipsius successores usque ad initium decimi quinti sæculi sedem habuerunt: at circa nonum aut decimum æræ nostræ sæculum omnem temporalem auctoritatem amiserunt, et solam potestatis umbram retinuerunt. Imperium successive divisum est; varii optimates in diversis locis auctoritatem de facto exercebant, et cœperunt vocari *Sultani*, *Sultans*, id est Domini.

In undecimo sæculo, Turci, ex Scythia oriundi, a multo tempore jam existentes, adversus Græcos et Saracenos prævalere inceperunt, et in Oriente potentes facti sunt. Circa annum 1300, *Ottoman* vel *Othman*, ex illa gente oriens, summus factus est dominus vel sultanus; hinc successores ejus dicti sunt *Ottomani*. Mahumetes II, unus ex illis, cujus cognomen Magnus, Constantinopolim anno 1453 obsedit, vi aperta eam cepit atque sedem imperii fecit. Eam huc usque possederunt Turci et principes Ottomani. Param et integram Mahumetis doctrinam se retinere gloriantur, sicut Tartari et Africani; et dicuntur Sunniti (*Suutes* vel *Sonites*), quia adhærent Sunitæ, id est traditioni Alcorano superadditæ: maximo odio prosequuntur Persas aliosque populos Orientales, præsertim in India, quia reformationem *Aly* sectantur; et vocantur etiam Fatimiti (*Fathimites*) a *Fatimè*, Mahumetis filia et *Aly* uxore, eosque appellant Shiitos (*Shiutes* vel *Chiutes*), id est, separatos, schismaticos, hæreticos, etc. Hi autem *Aly* discipuli adeo divisi sunt, ut jam plus quam septuagenæ duæ sectæ inter eos numerentur.

¹ Cuncta hujus bibliothecæ volumina distribuenda esse voluit Amrou, dux exercitus Omar, balneis publicis quæ, licet numero 4,000, per sex menses ope prædictorum librorum calefacta sunt.

DE DOCTRINA MAHUMETIS.

Doctrina religionis Mahumetanæ continetur præcipue in libro cui titulus *al Coran*, a duabus vocibus in lingua Arabica usitatissimis, scilicet *al*, articulus, Gallice *le*, et *coran*, nomen substantivum idem sonans ac collectio vel liber: sic antonomastice propter excellentiam suam simpliciter dicitur *liber*, sicut apud nos codex Scripturarum sacrarum vocatur sine addito *Biblia*, a verbo Græco *βιβλος*.

Juxta Mahumetanorum traditiones, singularis ille liber, omnium perfectissimus et cunctas hominum facultates longe superans, e conspectu throni Dei quadam nocte mensis *ramadan*, in infimum cælum, id est in cælum lunæ descendit, in membrana ex pelle arietis quem occidit Abraham in loco Isaac confecta descriptus.

Archangelus Gabriel Mahumetem frequenter visitans, divinum et incomparabilem hunc librum per partes intra viginti tres annos ad eum detulit; cum autem Propheta, secundum vulgarem Arabum opinionem, scribendi legendique gnarus non esset, ministerio scribarum utens, scientias sibi revelatas in chartulis scribendas curabat.

Post ipsius obitum, *Aboubekr*, primatum adeptus, summam statim adhibuit curam ut omnes chartulæ sedulo collectæ in unum coalescerent; ipso jubente, *Zaid-ben-Thabet* hunc suscepit laborem; chartulis adjungens fragmenta quæ reperiit in omoplastis ovium, in lapidibus albis, in foliis palmarum, in frustulis corii vel panni scripta, sententias memoria solum retentas et varie sibi narratas, hæc omnia promiscue et sine ullo ordine coadunans, sat grande, sed omnino informe composuit volumen: illud tamen divisit in capita, et singulis capitibus speciales annexit titulos ordinarie vagos, vel sensu carentes, et sæpe ridiculos, v. g. de *ape*, de *formica*, de *vacca*, de *aranea*, de *fumo*, de *stercoribus*, etc.

Nullus unquam visus est liber adeo vagus et obscurus, tot nugis, repetitionibus et contradictionibus refertus, tam fastidiosus et omni vero sensu destitutus. Solis ignorantiae tenebris et cupiditatum illecebris explicari potest quomodo fidem ei adhuc præbeant Mahumetani; in crassa ignorantia enim cuncti illi populi versantur, ut neminem latet, et carnis voluptatibus, adeo vehementer allicientibus in his regionibus, multum favet *Alcorani* doctrina: hæc namque, quantum colligi potest, summa est illius libri doctrina quæ ad dogmata, præcepta moralia et leges cæremoniales reducit.

1° *Quoad dogmata*, hæc præcipue habentur, scilicet: 1° Unus est Deus summe perfectus qui similem sui generare non potest, proindeque trinitas in Deo admitti nequit. 2° Sunt angeli qui subtilissima ex igne composita habent corpora: non manducant tamen neque bibunt, nec diversi sunt sexus. Alii Deum adorant, alii laudes divinas canunt, alii pro hominibus intercedunt, et alii thronum Dei portant. Quatuor

frequentius nominantur, nempe *Gabriel*, *Michael*, *Azrael* et *Iffraël*. Singulis hominibus adsunt angeli custodes qui quotidie uniuscujusque actiones accurate describunt. Angelus *Azazil* Deo erat proximus; sed jussus Adamum adorare, vel coram illo procumbere, recusavit; ideo ab excelsa statione sua decidit, et factus est diabolus: nunc totus est ut hominibus noceat. Præter angelos et dæmones, sunt genii boni et mali ex crassiori substantia compositi, qui manducant, bibunt, speciem propagant et morti sunt obnoxii. 3° Libri sacri sunt Pentateuchus, Evangelium et Alcoranus. Per Pentateuchum intelligunt Mahumetani omnes libros Veteris Testamenti; et per Evangelium, Actus et Epistolas Apostolorum, necnon Apocalypsim; asserunt tamen hos libros a Judæis et Christianis esse corruptos, et cunctas leges positivas tum Veteris tum Novi Testamenti per legem Mahumetis fuisse abrogatas, ita ut soli Alcorano nunc plena fines adhibenda sit. 4° Altera futura est vita, beata et æterna pro bonis, mala vero pro malis, sed forte non æterna saltem pro omnibus; inter doctores enim Mahumetanos plurimi censent reprobos post certum temporis lapsum admittendos esse ad felicitatem, eisque apponendas esse in convivium reliquias convivii justorum. Futuram esse generalem mortuorum resurrectionem admittunt, et extremum atque solemne judicium quod sic exercbitur: prægrandis erit statera totam cæli et terræ superficiem adæquans, cujus lanx una erit lucis et altera tenebrarum; in utraque per omnipotentiam Dei ponderabuntur cuncta opera hominum, videlicet bona opera in lance lucis et mala in lance tenebrarum. Narrant insuper omnino credendum esse vere existere pontem *Sarat* vel *Sirath*, qui est corpus acutius gladio et subtilius capillo supra medium gehennæ extensum; omnes super illud transire debent: infideles ex judicio Dei titubabunt et in gehennam cadent; fideles vero constanter ambulabunt et in domum requiei ducentur. Paradisi felicitas tota fere sita est in arboribus, fontibus, pomis, vestibus pretiosis, in comedendo et bibendo, in lectulis, puellis et veneris oblectamentis; hæc sæpissime refricantur et nonnunquam coloribus minime pudicis exprimuntur. 5° Fundamentale dogma est apud Mahumetanos, omnia absoluta Dei voluntate esse prædeterminata, ac proinde necessario fieri.

II° Præcipua Mahumetanorum *præcepta moralia* sunt: 1° omnem disputationem de religione esse prohibitam, et unumquemque sine ulla hæsitatione credere debere in Pentateuchum, Evangelium et Alcoranum, in Deum et in Mahumetem ejus prophetam; 2° cunctis infidelibus apertum inferendum esse bellum donec veram amplectantur fidem, et fideles in bello hujusmodi occumbentes veros esse martyres; 3° quatuor uxores ducere licitum esse, aut unam et usque ad tres ancillas concubinas: ab hac lege dispensatus fuit Mahumetes, qui quindecim habuit uxores et decem vel duodecim concubinas: 4° licere pariter uxores duabus vicibus repudiare et assumere, tertio etiam recipi posse uxorem repudiatam, modo vir alter eam prius duxerit et

repudiaverit. Multæ sunt aliæ leges de juramentis, de vindicta privata, de pœna talionis, de usu feminarum, etc., a spiritu Evangelii non minus remotæ.

Leges cæremoniales sunt : 1^a purificationes seu lotiones ; in aliquibus circumstantiis extraordinariis totum corpus immergendum est in aquam ; ad id tenentur mulieres post partum, et quicumque mortuum tetigerunt : in aliis casibus solummodo lavantur facies, manus et pedes. Deficiente aqua, purificatio præscripta fit cum arena. 2^a Circumcisio, quæ libere fieri potest a sexto usque ad decimum sextum annum : in hac cæremonia requiritur ut puer professionem fidei apud Mahumetanos usitatam distincte pronuntiare valeat : *Non est Deus præter Deum, et Mohammed est legatus ejus.* 3^a Oratio, qui quinquies per singulos dies fieri debet a Mahumetanis, faciem ad fanum Meccanum versam habentibus, scilicet, ante solis ortum, statim post meridiem, ante solis occasum, post solis occasum, ante finem crepusculi et post crepusculum. Usus campanarum omnino prohibetur, et ideo publici præcones in templorum turribus stantes alta voce clamant : *Maximus Deus, maximus Deus, etc.*, et populum statutis horis ad orationem vocant. 4^a Eleemosyna, quæ duplex est, alia scilicet spontanea, ad quam valde excitat Mahumetes, et ad moralia præcepta pertinet, et altera lege præscripta, quæ bellorum expensis potissimum destinata est, et sic verum est tributum. 5^a Jejunium, quod etiam duplex est, unum supererogatorium et ad privatorum devotionem exercendum ; et alterum obligatorium, quod per mensem lunarem *ramadan* strictissime observari debet ; id est, nihil omnino, durante die, sumere licet, ne quidem guttulam aquæ, et a cunctis voluptatibus abstinendum est ; et post solis occasum ea omnia licent quæ alio tempore permessa sunt. Solemne hoc jejunium ideo in mense *ramadan* observatur, quia eo tempore Alcoranus demissus est de cælo, et terminatur festo solempni dicto parvo *Beyram* : tribus subsequentibus celebratur diebus, et vulgo dicitur Pascha Turcarum ; septuaginta diebus post hoc festum, magnum celebratur *Beyram* per quatuor dies. His duntaxat septem diebus in toto anno negotium omneque opus servile prohibentur ; non laborare licet die veneris cultui religioso specialiter consecrato. 6^a Abstinencia a vino, ludo et musica, item a morticino, sanguine, carne suilla, idolothyto, suffocato, occiso percussione, mortuo ex casu, occiso cornu alterius animalis, ab eo de quo fera comederit. 7^a Est peregrinatio Meccana ex usu ethnicorum Arabum a Mahumete accepta et ipsius asseclis præscripta, quæ ab omnibus legitime non impeditis saltem semel in vita fieri debet. Opinantur Arabes hanc peregrinationem ab ipso Adam inceptam esse, templum nunc exstans tempore diluvii assumptum esse in cælum, Abraham vero aliud omnino simile ex jussu Dei ædificavisse.

¹ Cum annus Mahumetanorum sit lunaris, mensis ramadan varia successive percurrit tempora, et intra triginta tres annos circulus perficitur ; sæpe ergo magnum jejunium in æstate celebratur.

Patet ex modo dictis totam Mahumetanorum religionem informem esse congeriem veterum traditionum Arabum ab Abraham per Ismaelem descendentium, factorum Veteris et Novi Testamenti, fabularum Thalmudistarum, et errorum Arii, Nestorii aliorumque Hæreticorum, vel catholicorum ignorantia crassa laborantium.

Singularis hæc Mahumetis religio seria confutatione minime indiget, a perfectione enim religionis Christianæ longe abest, et nullis characteribus veritatis fulcitur ; præcipui namque veritatis religionis positivæ characteres sunt miracula et prophetiæ ; atqui religio Mahumetis neque miraculis vere divinis neque prophetiis innitur.

1° *Non miraculis vere divinis* ; pluribus enim Alcorani locis proficitur Mahumetes se ad miracula patranda missum non fuisse, penes Deum esse signa, se vero manifestum esse prædicatorem, etc. Dat tamen suum Alcoranum ut prodigium vere divinum, ut pote opus eximium a se idiota conscriptum, cui eloquentissimi viri a se rogati nihil simile condere potuerunt : at certe ille liber, ex compendio ipsius doctrinæ supra exposito, sub nullo respectu videtur esse quid divinum, bene vero quoddam delirii portentum. Doctores quidem Mahumetani multa Prophetæ suo tribuunt miracula, usque ad tria millia, quæ dicunt esse splendidissima : verum tam ridicula sunt ut vix serio referri queant : v. g. bos Alcoranum inter cornua gestit ; columba ad aurem Prophetæ advolat ; magna pars lunæ in manicam ejus delabitur, et ille eam remittit ne sideri sua desit rotunditas ; fontes e digitis ejus scaturiunt ; montes et lapides eum prætereuntem salutant, dicentes : *Salve, Propheta Dei* ; arbores cacumina inclinant, duæ præ cæteris eum ad nulum sequuntur se mutuo jungentes, umbraculum super eum, dum ventrem solvit, extendunt ; in ictu oculi a Mecca Jerosolyam iter facit, incidens dorso jumenti cujus lora Archangelus Gabriel tenet, splendente scala in cælum ascendit, septem cælos visitat, etc. Quis autem in hujusmodi prodigiis characteres veritatis et divinitatis reperiet ? Ergo 1°.

2° Religio Mahumetis *veris prophetiis non innitur* ; nullas quippe prophetias edidit Mahumetes, sed tantum, Pentateuchum et Evangelium corrumpens, exhibet Deum, in cap. 7 et 61 Alcorani, ut singularem annuntiantem prophetam qui multa juberet honesta, inhonesta vero prohiberet, et prætendit se hunc esse prophetam : at nemo non videt talem allegationem, omni ratione positiva destitutam, nulla fide esse dignam : ergo.

Religio Mahumetana dicitur Gallice *Islamisme*, a voce *islam* quæ in lingua Arabica exprimit actionem plene Deo se committendi : ex illa voce Persæ fecerunt *Muslim* et in numero plurali *Muslimin* ; unde Mahumetani dicuntur *Musulmans*. Olim vocati sunt etiam Sarraceni (*Sarrasins*) a populo qui Mediæ et circa Medinam tempore Mahumetis habitabat, qui novæ religioni subscripsit, et cunctis eam profiten-

tibus nomen suum dedit : nomen istud obsolevit quando Turcæ primatum obtinuerunt.

Ministri religionis Mahumetanæ vocantur imanni, *imans* ; præsent orationibus, quæ a solis privatis nunquam fieri debent in templo, sed publice ac solemniter, sine cantu tamen celebrantur die veneri; hac die publicas habent conciones ad populum. Unus specialiter præpositus est unicuique templo (*mosquæ*), sicut parochus apud nos, et plures sub se habet imannos. Primus omnium in toto Turcarum imperio dicitur *mufti* vel *mufti* ; solus infallibiliter Alcoranum interpretatur. Quidam sunt etiam religiosi seu monachi *derreis* vel *derreichs* appellati, qui vitam ducunt cælibem, pauperem et valde austeram, saltem apparenter ; at huiusmodi professionem pro nutu relinquere possunt.

Vide Lectiones theologicas ad usum diœcesis Rothomagensis, t. 5 ; Hæcke, Religionis naturalis, etc., Principia, t. 2 ad calcem ; *Biographie universelle*, art. Mahomet et Aly ; *Exposition de la foi Musulmane*, traduite du turc par M. Garcin de Tassy, etc.

TRACTATUS DE ECCLESIA CHRISTI.

In præcedenti tractatu nostro demonstravimus solam religionem Christianam esse veram et divinam, solamque admittendam : omnes igitur homines tenentur, quantum in se est, eam cognoscere et amplecti.

Qui autem eam profitentur, in varias dividuntur societates quæ plurimis in punctis sibi contradicunt : earum igitur doctrina æqualiter vera non est ; quia Deus non potest revelare falsum : unde vel omnes a vera Christi doctrina recesserunt, et in errorem plus minusve impegerunt ; vel unica ex illis genuinam Christi doctrinam in sua integritate servat. Apertissimam hanc veritatem nemo inficiatur.

Maxima ergo cum diligentia nobis investigandum est an vera Christi doctrina in sua integritate adhuc existat, quomodo a diversis erroribus circa illam existentibus discerni possit et cognosci debeat, ad salutem consequendam.

Societas veram Christi doctrinam servans ab omnibus vocatur Ecclesia, et idcirco tractatus noster inscribitur :
DE VERA CHRISTI ECCLESIA.

In tres partes eum dividemus, quarum 1^a erit de veræ Ecclesiæ notis ; 2^a de ejus auctoritate, et 3^a de ipsius capite et membris. His tria præmittenda sunt capita : 1um de genere argumentorum quibus in præsentis tractatus decursu utendum est ; 2um de notione Ecclesiæ, et 3um de necessitate ipsi adhærendi.

I CAPUT PRÆVIUM.

DE GENERE ARGUMENTORUM QUIBUS IN PRÆSENTIS
TRACTATUS DECURSU UTENDUM EST.

Existentia et constitutio veræ Ecclesiæ sunt facta a libera Dei voluntate provenientia : in his ergo tractandis non